

УДК 821.161.2-1 [Мозолевський]

ТКАЧЕНКО Роман

ІСТОРІОСОФСЬКІ МОТИВИ ПОЕЗІЇ Б.МОЗОЛЕВСЬКОГО

У статті йдеться про співіснування та взаємодію філософсько-історичного та історіософського підходів до осмислення історичного процесу у ліриці одного з найпомітніших українських поетів другої половини ХХ ст. Б.Мозолевського. Його поезії про Скіфію засвідчують потужний пласт міфологічної образності, зокрема у тому, що стосується художнього змалювання окремих людських дол. Пропоноване дослідження є актуальним з огляду на не надто активну увагу літературознавців до художньої спадщини поета-археолога і перспективу розгортання сучасної нелінійної науки.

Ключові слова: міф; історіософія; мотив; анамнез; нелінійна наука; скіфи.

Вступ. Починаючи з другої половини ХІХ ст., оцінка ролі історичних знань у людському бутті неодноразово переглядалась. Ф.Ніцше писав про отруйну дію історичного досвіду на здатність життя до повсякчасного оновлення. О.Шпенглер зруйнував уявлення про єдність і неперервність світового історичного процесу, запровадивши поняття культури-монади. К.Поппер піддав сумніву наукову правомірність історизму, адже останній, спираючись на ту чи іншу ідеологію, схематизує минуле. Мистецтво ХХ ст. містить численні спроби нарочито міфологізувати історію, зняти культурно-історичні межі, ускладнити художній часопростір і надати описуваній ситуації універсального гатунку, за якого історичні відмінності важать не більше, ніж несумісність характерів і можуть сусідити в одній часовій площині (проза М.Булгакова, К.Рансмайра, М.Павича тощо). Така універсалізація можлива за умови суто особистісного, екзистенційного ставлення до минулого в обхід історизму, який мусив би зважати на культурно-історичну дистанцію, що унеможливує переживання тотожності. Інша тенденція у мистецтві ХХ ст., протилежна попередній, засвідчувала намагання протиставити минуле і сучасність, увиразнити особливості епохи, була пошуком реальності, цілковито нетотожної сучасному (романи В.Петрова, Дж.Фаулза). У кожному разі бачимо, як наука, філософія, мистецтво ХХ ст., принаймні більш радикальна їх частина, реабілітували віру в непередбачуваність подій.

Наявність історичного мислення у митця свідчить про потяг до узагальнень до філософічності. Історія – масштабний феномен з того ряду, що й природа, Бог, смерть, які, будучи додатковим виміром художнього світу, дозволяють відтворити і перетворити життя, так би мовити, з погляду вічності. Таким є традиційне бачення сенсу історії в класичному мистецтві.

Аналіз попередніх публікацій. Незважаючи на те, що лірика Б.Мозолевського належить до найбільш помітних явищ в українській літературі 70 – 80-х рр. ХХ ст., проте успі-

хи Мозолевського-археолога затіняють його поетичні здобутки. Список публікацій, присвячених Б.Мозолевському, нині складає понад 200 позицій. Однак усе це написано переважно про археолога, котрий віднайшов золоту пектораль, натомість власне літературознавчих праць, особливо зі спеціалізованою тематикою – обмаль. Хоча у свій час художні книжки поета й археолога з'являлись друком з передмовами Л.Вишеславського, В.Забаштанського, супроводжувались рецензіями та відгуками О.Гончара, Л.Череватенка, О.Кухара-Онишка, В.Бойченка, Л.Русецького, Р.Радишевського, І.Дзюби та ін. Про поезію і прозопоезію Б.Мозолевського писали літературознавці М.Русяєва, Л.Старовойт, В.Панченко. На жаль, нарис життя і творчості Б.Мозолевського, що належить В.Шкварцю (історик за фахом), у розділі про художню спадщину являє собою реферативний переказ суджень літературних критиків. Найбільш вдумливо простежив художню еволюцію поета І.Дзюба: Б.Мозолевський прямував від російськомовної лірики «простодушного робітничого хлопця», інтелігентного робітника (характерний для радянського мистецтва персонаж), який промовляв від імені свого класу, до здатності «мислити віками і народами», наvertsаючись до рідної мови та історії [1, с. 123 – 126]. Натомість історіософські ідеї Б.Мозолевського досі не вивчали.

Постановка завдання. Упродовж тисячоліть філософія історії сперечається з історіософією про сенс історії, про її мету і першопричини, лінійність та нелінійність історичного процесу, первинність унікального чи закономірного, ірраціонального чи раціонального, про інтуїтивний та раціональний шляхи пізнання. Творчість Б.Мозолевського як поета і науковця привертає увагу складним переплетенням ознак філософсько-історичного та історіософського мислення, які маємо на меті наразі відстежити і проаналізувати їх функції в рамках художнього цілого.

«Історичні» вірші Б.Мозолевського можна поділити на три групи: 1) скіфіана, – найбільша

за обсягом; 2) козаччина («Смерть Івана Сірка», «Байда Вишневецький» тощо); 3) князівські часи («Святослав»). Об'єктом цього дослідження є насамперед вірші, у яких «обігруються» історичні реалії головним чином скіфського періоду.

Виклад основного матеріалу. На перший погляд, історичне мислення Мозолевського поета традиційне, поширене у колі шістдесятників, у згоді з принципом історизму: без минулого нема майбутнього, національна свідомість живиться завдяки історичному корінню, мораль занепадає від безпам'ятства, традиція – джерело духовної сили народу тощо. Опрозороно ці думки звучать у віршованій публіцистиці поета: «Де шукати мені долі кращої, // Крім землі, де лежать мої пращури?» [4, с. 44], «Ми своєї загибелі свідки, // При Дніпрі помremo без води, // Бо, забувши і хто ми, і звідки, // Як зумієм збагнути куди?» [4, с. 113], «...А звідки ж проститутки й наркомани? // Та звідти ж, із безпам'ятства того» [4, с. 136]. Центральною у цій концепції є філософема пам'яті. Ліричний герой не мислить себе поза рідним народом і людством. Пам'ять слугує основою духовних, найміцніших, зв'язків і відіграє роль провідника безсмертя («Доки буде Україна, // Доти буду і я!» [4, с. 26]).

У 1972 р. прокотилась хвиля арештів серед української інтелігенції. Поміж репресованих міг бути і Б.Мозолевський, якби за рік до того не віднайшов знамениту пектораль («Пришивали вже й аморалку, // Роздивились – а то пектораль...» [4, с. 390]). Утім, нотки напруженості й тривожності не полишали Мозолевського й під час археологічних розкопок, витворюючи особливу атмосферу, яка вчувається у його віршах. Крім того, археологи мали справу із золотими речами і тому потребували охорони, ходили чутки про особливі енергетичні зони, в межах яких насипано кургани і про закляття жерців, що чигають на розкопувачів. Містичний колорит чи небезпека пограбування якщо й не сприймалися серйозно, то могли все-таки чинити тиск на підсвідомість. Принаймні на це вказує несподівана драматична пунта вірша «Сон під Товстою Могилою»: «А в балці вже кують ножі, // Якими нас заріжуть» [4, с. 52]. Тож сама атмосфера археологічних розкопок навіювала відчуття живої, безпосередньої причетності до минулого.

Мотиви смерті і воскресіння стали наскрізними у ліриці Б.Мозолевського на історичному матеріалі. Низка віршів засвідчує мотив реінкарнації, котрий трапляється також у поетів-попередників, котрі цікавилися стародавніми цивілізаціями, скажімо, у М.Гумільова або Олега Ольжича: «Пам'ятаю, неначе учора, – // Тут стояли ще скіфські царі» [4, с. 46], «Не з

шофером Балакіним, а зі скіфом Палаком // П'ю із черепа правнука гераклійське вино» [4, с. 49], «Казани вже лаштують літні. // Діти бавляться край води. // У яким це було столітті?.. // Як я з нього прийшов сюди?» [4, с. 116]. Ще більше поезій написано від імені полеглих скіфів, що нібито мають змогу безпосередньо спілкуватися з живими сучасниками, читачем, прийдешнім (вони здатні передбачувати майбутнє). У мовленні скіфів виразно звучать українські народнопісенні інтонації («Молода рабіння», «Опія», «Молодий слуга», «Герри» тощо). Мотиви життя, смерті, безсмертя, реінкарнації, неповторності людської долі порушують проблему унікального і типового в історії.

Очевидно, найголовніше для поета-археолога полягало в пізнанні душевного і духовного життя наших далеких предків через вивчення викопних решток життя, у порятунку їхніх душ від забуття, у висвітленні їхнього унікального життєвого досвіду. У його поезії – біль за людину всіх епох і народів, за сліпучу оманливість мрії, за марність виповісти те, що не піддається жодній мові: «І степ кричав, і пінилась Каяла, // І сумно серед сірих кураїв // Край Скіфії душа моя стояла, // Покраяна тим криком до країв» [4, с. 87]. Ірраціональний залишок історії, її остання таємниця, пов'язаний тут з множиною людських доль і персональних правд, яка не втискується в історичну схему. Формується система, у якій кожна з частин перетворюється на ціле, на окремий світ, залишаючись, однак, частинкою. Життєві історії окремих людей можуть входити в суперечність із ходом загальнолюдської історії.

Цілком очевидно, що наразі, завдяки поетовій апології унікальності, маємо справу з міфом. Завдяки міфологізації ущільнюється часопростір, виявляючи ознаки живого співіснування різноманітних епох. Відтворені ситуації (поєдинок, жертвоприношення, кохання) набувають універсального загальнолюдського змісту. Особистість долає найголовнішу екзистенційну проблему – страх смерті. Адже як наголошував блискучий знавець міфології О.Лосев, сутність міфу – чудо, бо передбачає цілісне увічнення особистості, а не часткове, духовне чи тілесне. Міфологічна свідомість «перетворює звичайну ідею речі в нову і небувалу» [2, с. 70], це специфічна інтуїція, завдяки якій персональна історія постає в небувалому надособистісному освітленні. Можливо, якраз саме це мав на увазі поет у передмові до поеми «Ірій»: «І якщо всі вони пішли в землю, залишивши по собі тільки ці мовчазні могили, в чому ж тоді полягає сенс людського буття? Коли при свічечці у глибокому підземеллі ножем і щіточкою воскрешаєш до нового життя – життя вже у науці – те, що зовсім недавно ще, з істо-

ричного погляду, було чиєюсь живою долею, не можеш не проймаєш такими питаннями і не шукати відповіді на них. І тоді починаєш бачити, що, крім історичної інформації, всі ті рештки несуть ще якимось незбагненне світло людського духу, яке й тебе спонукає... трішечки уважніше придивлятися до всього, що діється навкруг» [4, с. 54].

І.Дзюба тонко спостеріг, що історизм поезії Б.Мозолевського треба розуміти «в значенні внутрішнього, індивідуально-особового зв'язку часів» [1, с. 124], але водночас у рецензії на книжку «Скіфський степ» дивується [1, с. 122], чому автор ніби відчував провинку за жорстокість скіфів (пити кров першого вбитого ворога, робити плащ з його шкіри, ховати разом із знатним воїном його дружину і рабів, приносити в жертву богам війни кожного сотого полоненого), адже такими були тогочасні звичаї і з погляду історизму їх треба сприймати як належне. А причина криється якраз у тому глибоко внутрішньому переживанні історії, що виходить за межі історизму у площину історіософії. Цікаво, справді було б реконструювати психологію ритуальної жертви чи виконавця ритуалу (співвідношення опору і упокорення традиції), якщо смерть згідно з цим звичаєм розглядалася за честь (у могилу разом з царем лягали не тільки раби, але й найзнатніші скіфи, найближче військове оточення царя). Чи, справді, могли упокорити жертву, і якою мірою, віра в загробне життя і «виховна бесіда» про те, що звичай офірувати людей богам поширений у інших народів?

Утім, поетичне трактування скіфської історії могло би бути іншим, більш раціональним. Українська поезія ХХ ст. знає чимало віршів про скіфів. Л.Череватенко, друг і колега Б.Мозолевського – автор збірки віршів «Скіфський степ» (1980), цикл якої «З курганів говорять» безпосередньо сповнений скіфських вражень. Попри помітну кількість споріднених мотивів і формальних особливостей (вірші від імені персонажів скіфської історії, мотив реінкарнації, утвердження загальнолюдських цінностей), спостерігаємо водночас у цих поезіях більш раціональний і відчужений погляд на минуле, можливо, відгомін полеміки: «Кого шукаємо? Себе. // Куди женемося? До себе» [7, с. 59], «Могутній римлянин, моторний грек, // Брудний бундючний гунн і гот гривастий // Протупали, шукаючи напасті. // А мудрість – кимось з них розбитий глек, // Якого треба лиш докупити скласти» [7, с. 71], «Що майбуття, // Що мені принади холодні, // Що – минулих жадань биття? // Вірю тільки в вічне сьогодні!» [7, с. 74].

У 1947 р. в Регенсбурзі письменник і вчений В.Петров прочитав лекцію «Походження

українського народу». На думку лектора, найдавніша історія України – це чергування хліборобських і вершницьких епох, «культури на волах» і «культури на коні» [5, с. 40 – 46], ширше – тенденцій рустикальних і урбаністичних. З цього погляду Б.Мозолевський і Л.Череватенко – симпатичні двох різних первнів української історії, кочового, романтичного, сказати б, козацького і, з другого боку, розважного, раціонального, осілого. Правду кажучи, у «скіфських» віршах Б.Мозолевського важко знайти подібно, як у Олега Ольжича, настільки частотне, активне утвердження руху, чину, мілітарності, але все ж у перекладі з М.Цветаєвої: «(Чи ж вашими мірять втіхами?! – // Епічний розгін – Скіфії!» [4, с. 98], у «Вершниках» («Годі сидіти і бавити дочок! // Годі ганятися степом за гускою! // Наче калюжу сам Понт перескочимо, // Світ за собою залишимо пустокою!» [4, с. 75]), у вірші «Святослав» («Чим проскніти життя на престолі, // Краще вік звикнути в сідлі» [4, с. 128] ці інтенції, актуальні, як на тодішній період «застою», очевидні. Наразі маємо ще один вихід у площину історіософських узагальнень: спроба означити ментальні чинники української історії.

Поет володів даром емпатії. Це дозволяло йому одухотворювати природу і минуле, населяти світ дзеркальними відображеннями власної душі. Природу поет наповнив живими знаками історії: роси нагадують очі скіф'янок, соняшники – воїни, що сперлися на списи, сонце – око, перепілка – чиясь душа. Природа живе у циклічному часі, у часопросторі міфу, принаймні її життя на позір незмінне, і, зближуючи природу та історичне буття, поет акцентував історичні константи, сутність ідеалізованих персонажів. На адресу сучасників він виголошував інвективи за їхню суєтність і захланність. А проте скіфи жили переважно з війни і грабунку, були жадібними до золота. Дохристиянська свідомість скіфів ототожнювала блага земні і небесні, наповнюючи кургани начинням, коштовностями, зброєю, рабами, щоб володіти цим по смерті у звичному вимірі. Отже, потойбіччя не вирізнялося духовними прикметами. Як археолог Б.Мозолевський, звичайно, знав, що частину курганів пограбовано ще за скіфських часів, міг дійти висновку про те, що «...в Скіфії не існувало уявлення про святість могил предків для всього етносу в цілому. Священними для кожного колективу були тільки свої могили чи могили споріднених груп» [3, с. 427]. І все ж, як поет, оспівував чистоту душ предків, їхній моральний авторитет (взяти хоча б Анахарсиса). І найцікавіше, що поет, безумовно, мав рацію, коли йшлося про окремих скіфів. І в ліриці оця часткова правда чи не важливіше за наукову істину, офіційну і «середньоарифметичну».

У найбільш розповсюдженому, побутовому значенні міф – це неправда, навіть ошуканство. Однак первісно це слово означало сказання про події, істинність яких перевірити неможливо, хоча вона безумовна. Міф тлумачать також як прихований потенціал певного явища. Зі строго наукового погляду, повністю змоделювати епоху нереально, оскільки завжди існує залишок, не фіксований ні людською пам'яттю, ні писемністю, ні археологічними знахідками, ані теоретичними конструкціями. Думка, що зринула в свідомості і не була жодним чином зафіксована чи повідомлена, для інших не є навіть психологічною реальністю, не кажучи про те, що це історичний факт. Її, сказати б, онтологічний статус довести не має змоги, та для самого мисленика вона не менш справжня, ніж плоть. І тоді в силу вступає те, що Платон називав анамнезом, або прапам'ять, інтуїція, поетичні візії і прозріння. Певно, Б.Мозолевський, і як поет, і як вчений, найбільше цікавився саме цим залишком: «На кам'яньськiм полі, // На древнiм горбi Благов я у долi // Дарунка собi. // Не срібла, не злота // Просив я, о нi, // Просив, щоб достоту // Відкрилось менi, – // Бодай би на чашi // Чи просто на склi: // Чим пращури нашi // Жили на землi? // В чiм суть iхня гола – // Чи зло, чи добро? // Яви менi, Доле, // Iх знак, iх тавро! // I мовила Доля, // Схиливши чоло: // «Копай серед поля, // Де терня зiйшло...» // Копав я щоднини, // Щоночi копав, // Аж поки на глину, // Безсилий, не впав. // Упав i побачив // У ямi на днi: // Сльозина гаряча // Тремтить вглибинi... ..Розвiявся трунок. // Степ сторожко спить. // Знайшов я дарунок... // А що з ним робить?» [4, с. 153].

Хаос непроявленості — одвічне джерело міфологічних уявлень та історіософських конструкцій. У цій непроявленості міститься магія життя, принаймні сподіванка на воскресіння духу предків. І найголовніше: тільки завдяки нераціоналізованому залишку історії можна вести живий діалог з предками, бо надмір інформації, як і її повна відсутність не сприяють діалогу в сенсі порозуміння на рівні суб'єктно-суб'єктних відносин, а не суб'єктно-об'єктних відношень. Оця настанова на суб'єктність досліджуваного проглядається і в тому, що своєю найбільшою заслугою перед минулим Мозолевський вважав відновлення скіфських курганів.

Висновки. Як і в кожного справжнього митця, те, що в поезії Б.Мозолевського вплинуло з надр підсвідомості, часом цікавіше за розумування. З одного боку, бачимо свідоме переконання у важливості історичних знань, які здатні забезпечити неперервність культури і воскресити у пам'яті нащадків постаті минулого, а з другого – відчуття унікальності кожної

людської душі, полишеної на розпутьях історії без вороття перед лицем всесвітнього абсурду, і тоді достеменно пізнання історії можливе не стільки завдяки пам'яті, скільки анамнезу, безпосередньому спілкуванню з історичними персонажами, наче з Богом (до речі, слово, що прийшло в українську мову завдяки скіфам). І це спілкування, в сенсі інтуїтивного передбачення, могло дати інформацію, на яку бідні археологічні й писемні джерела. Як археолог Б.Мозолевський вибудовував історичні закономірності й типологічні ряди, як поет вірив в унікальність окремої людської долі. Поетична інтуїція була первинною і чи не важливішою за науковий аналіз. І, можливо, їхня суперечність є лише позірною, бо інтуїція здатна прокладати нові шляхи історичного пізнання, бути вступом до нелінійної науки. Цікаво було б у наступних дослідженнях простежити означені мотиви у віршах Б.Мозолевського про інші періоди історії України, а його скіфіану вписати у широкий український і світовий контекст.

Видатний фізик Е.Шредінгер у своїй праці «Що таке життя?» зазначав, що жити – це значить звільнитися від ентропії та неупорядкованості, але парадоксальність життя виявляється в тому, що ентропія необхідна живому, як повітря. Жива речовина водночас живиться ентропією і усуває її [6, с. 123]. Без дива, що гніздиться в хаосі, який поборювали позитивна наука і офіційна історія зокрема, людині нема чого сподіватися на останні відповіді, на безсмертя.

Список використаної літератури

1. Дзюба І. Скіфський степ під небом України / І.Дзюба // Дніпро. – 1984. – №4. – 120 – 127.
2. Лосев А.Ф. Філософія. Мифологія. Культура / А.Ф.Лосев. – М.: Политиздат, 1991. – 525 с.
3. Мозолевський Б.Н., Полин С.В. Кургани скифського Герроса IV в. до н.е. (Бабина, Водяна і Соболева Могили) / Б.Н.Мозолевський, С.В.Полин. – К.: Стило, 2005. – 600 с.
4. Мозолевський Б. Поезії / Б.Мозолевський. – К.: Темпора, 2007. – 584 с.
5. Петров В. Походження українського народу / В.Петров. – К.: Фенікс, 1992. – 192 с.
6. Рюс Ж. Поступ сучасних ідей. Панорама новітньої науки / Ж.Рюс / Пер. з фр. В.Шовкун. – К.: Основи, 1998. – 669 с.
7. Черватенко Л. Скіфський степ: Поезії / Л.Черватенко. – К.: Молодь, 1980. – 88 с.

REFERENCES

1. Dziuba I. *Scythian steppe under the sky of Ukraine* [Skifskyi step pid nebom Ukrainy] / I.Dziuba // Dnipro. – 1984. – №4. – S. 120 – 127.
2. Losev A.F. *Philosophy. Mythology Culture* [Fylosofyia. Myfolohyia. Kultura] / A.F.Losev. – M.: Polytyzdat, 1991. – 525 s.

3. Mozolevskiy B.N., Polin S.V. *Mounds of Scythian Geroros IV in. B.C. (Babina, Water and Sobolevka Graves)* [Kurhany skyf'skoho Herrosa IV v. do n.e. (Babyna, Vodiana y Soboleva Mohyly)] / B.N.Mozolevskiy, S.V.Polin. – K.: Stylos, 2005. – 600 s.

4. Mozolevskiy B. *Poetry* [Poezii] / B.Mozolevskiy. – K.: Tempora, 2007. – 584 s.

5. Petrov V. *The origin of the Ukrainian people* [Pokhodzhennia ukrainskoho narodu] / V.Petrov. – K.: Feniks, 1992. – 192 s.

6. Rius Zh. *Progress of modern ideas. A panorama of modern science* [Postup suchasnykh idei. Panorama novitnoi nauky] / Zh.Rius / Per. z fr. V.Shovkun. – K.: Osnovy, 1998. – 669 s.

7. Cherevatenko L. *Scythian Steppe: Poetry* [Skifskiy step: Poezii] / L.Cherevatenko. – K.: Molod', 1980. – 88 s.

Р.ТКАЧЕНКО ИСТОРИСОФСКИЕ МОТИВЫ ПОЭЗИИ Б.МОЗОЛЕВСКОГО

В статье идет речь об сосуществовании и взаимодействии философско-исторического и историософского подходов в осмыслении исторического процесса в лирике одного из наиболее заметных украинских поэтов второй половины XX ст. Б.Мозолевого. Его стихи о Скифии репрезентируют мощный пласт мифологической образности, особенно в том, что касается художественного изображения отдельных человеческих судеб. Данное исследование представляется актуальным, учитывая не очень активное внимание литературоведов к художественному наследию поэта-археолога и перспективу разрывания нелинейной науки.

Ключевые слова: миф; историософия; мотив; анамнез; нелинейная наука; скифы.

R.TKACHENKO HISTORIOSOPHICAL MOTIFS OF B.MOZOLEVSKY'S POETRY

The article deals with the coexistence and interaction of philosophical-historical and historiosophical approaches to understanding the historical process in the lyric poetry of one of the most notable Ukrainian poets of the second half of the twentieth century B.Mozolevsky. His poetry about Scythia testifies to a powerful layer of mythological imagery, in particular, concerning the artistic depiction of individual human destinies. The proposed investigation is actual in response to the not-too-active attention of literary experts to the artistic heritage of the poet-archeologist and the perspective of modern non-linear science displaying.

Key words: myth; historiosophy; motive; anamnesis; nonlinear science; Scythians.

R. TKACHENKO HISTORIOSOPHICAL MOTIFS OF B.MOZOLEVSKY'S POETRY

The article deals with the coexistence and interaction of philosophical-historical and historiosophical approaches to understanding the historical process in the lyric poetry of one of the most notable Ukrainian poets of the second half of the 20th century B.Mozolevsky. His poetry about Scythia testifies to a powerful layer of mythological imagery, in particular, concerning the artistic depiction of individual human destinies. The proposed investigation is actual in response to the not-too-active attention of literary experts to the artistic heritage of the poet-archeologist and the perspective of modern non-linear science displaying.

Beginning with the second half of the 19th century appreciation of the role of historical knowledge in human life had been repeatedly revised. Science, philosophy, art of the 20th century rehabilitated the belief in the unpredictability of events.

The object of this investigation is, first of all, Mozolevsky's poems in which historical realities are being played up. Our attention is concentrated on poems about the Scythians and Scythia.

At the first glance, the historical thinking of Mozolevsky's poetry is traditional, distributed among the sixties in accordance with the principle of historicism: there is no future without the past, national consciousness is fed through its historical roots, morality falls because of unconsciousness, tradition is the source of spiritual power of the people and so on.

Motives of death, resurrection, reincarnation run through Mozolevsky's lyric poetry on the Scythian theme. The lyric hero is having a direct dialogue with the dead Scythians, his ancestors. It is important that their portraits do not exactly coincide with the information that was known to Mozolevsky-historian.

Obviously, we are dealing with the myth now. Due to mythologization, the time space is narrowed, revealing signs of living coexistence of various epochs.

Consequently, on the one hand, we see a conscious conviction of the importance of historical knowledge, that can ensure the continuity of culture and resurrect figures of the past in descendants' memory and on the other hand – a sense of the uniqueness of every human soul. Exact knowledge of history is possible not so much due to memory, but anamnesis, direct communication with historical characters. As an archaeologist, B.Mozolevsky built historical laws and typological ranks, as the poet he lived in the uniqueness of a separate human fate. Poetic intuition was primary and no less important than a scientific analysis.

Стаття надійшла до редакції 27.11.2017